

Protokół z posiedzenia Zespołu do spraw wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, które odbyło się 29 listopada 2016 r. w budynku Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w Warszawie przy ul. Nowogrodzkiej 1/3/5.

Posiedzenie otworzył Zastępca Przewodniczącego Zespołu, Pan Mirosław Przewoźnik – Dyrektor Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, który powitał gości i przedstawił porządek obrad (załącznik nr 1 do protokołu).

Posiedzenie zostało poświęcone pracom nad Strategią na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2017-2030. Pan Dyrektor poinformował uczestników, że ma ono charakter roboczy, dlatego nie zaproszono na posiedzenie przedstawicieli organizacji pozarządowych. Przedstawiciele czterech resortów zostali poproszeni o przedstawienie stanowisk w sprawie możliwości poszerzenia informacji stanowiących wkłady resortów do opracowywanych założeń do Strategii na rzecz osób niepełnosprawnych i samej Strategii o elementy diagnozy wskazane w fiszce dotyczącej jej opracowania, włączonej do Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Diagnoza ta wynika z analizy pierwszego sprawozdania rządowego z wykonywania przez Polskę Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych oraz uwag do jego projektu, zgłoszonych przez Rzecznika Praw Obywatelskich i organizacje pozarządowe. Wskazuje ona, że należałoby rozważyć uwzględnienie w ramach opracowywania strategii określonych działań, w celu poprawy wdrażania Konwencji. Przedstawiciele resortów zostali poproszeni o odniesienie się – według kompetencji – do konkluzji płynących ze sprawozdania Rzecznika Praw Obywatelskich z realizacji przez Polskę zobowiązań wynikających z realizacji Konwencji, jak też konkluzji zawartych w Społecznym Raporcie Alternatywnym z jej realizacji.

- **Pani Aleksandra Rutkowska z Ministerstwa Sprawiedliwości** poinformowała, że w chwili obecnej trwają prace nad projektem likwidacji instytucji ubezwłasnowolnienia i zastąpienia jej różnymi formami opieki, a także zniesienia niektórych przeszkód do zawarcia małżeństwa z jednoczesnym wprowadzeniem przesłanki umożliwiającej zawarcie małżeństwa. Prace te wymagają gruntownego dostosowania do standardów wynikających z prawa międzynarodowego, w szczególności Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Wskazanie zakresu koniecznych zmian legislacyjnych uwarunkowane jest jednoznacznym określeniem znaczenia postanowień Konwencji, orzecnictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, stanowisk doktryny, a także koniecznością przeanalizowania propozycji dotyczących regulacji zasad właściwej ochrony prawnej osób dotkniętych niepełnosprawnością. Propozycje dotyczące uchylecia instytucji ubezwłasnowolnienia i zastąpienie jej nowymi rozwiązaniami w postaci opiekuna prawnego i opiekuna medycznego wymagają przeprowadzenia gruntownego zbadania ich skutków zarówno z punktu widzenia ratyfikowanych umów międzynarodowych, jak i prawa krajowego.

Ponadto w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 listopada 2016 r. w przedmiocie ograniczenia prawa do zawarcia małżeństwa przez osoby niepełnosprawne, w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości, należy w pierwszej kolejności zapoznać się z pisemnym uzasadnieniem tego orzeczenia. Należy domniemywać, że tezy zawarte w uzasadnieniu będą miały istotny wpływ na prace legislacyjne. W konsekwencji zatem Ministerstwo Sprawiedliwości aktualnie nie może zająć jednoznacznego stanowiska wobec podniesionych wyżej kwestii.

- **Pan Jakub Kubacki, przedstawiciel Ministerstwa Zdrowia**, przedstawił informacje m.in. na temat dostępności rehabilitacji leczniczej dla osób niepełnosprawnych, dostępności dla tej grupy osób informacji o profilaktyce zdrowotnej i zdrowiu prokreacyjnym, możliwości nowelizacji przepisów

dotyczących umieszczania w domach pomocy społecznej bez zgody zainteresowanego, a także przepisów dotyczących przyjmowania do szpitala psychiatrycznego pod kątem możliwości zwiększenia udziału w podejmowaniu decyzji osoby zainteresowanej. Bardziej szczegółowe informacje na ten temat zostały zawarte w piśmie Pana Jarosława Pinkasa, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia do Pana Krzysztofa Michałkiewicza, Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych- Sekretarza Stanu w MRPiPS, które stanowi załącznik nr 2 do protokołu.

- **Pan Krystian Warda z Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa** wymienił i omówił przedstawione przez resort we wrześniu br. propozycje celów operacyjnych do założeń kompleksowej strategii na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2017-2030, która będzie uwzględniała ratyfikowaną przez Polskę w 2012 r. Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych. Podkreślił, że zaprezentowane przez resort propozycje wpisują się w diagnozę i cele określone w fiszce projektowej dotyczącej opracowania Strategii na rzecz osób niepełnosprawnych zgłoszonej do projektu Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Propozycje celów operacyjnych są także zbieżne z kwestiami sformułowanymi i wskazanymi w Społecznym Raporcie Alternatywnym z realizacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w Polsce.

Następnie odniósł się szczegółowo do problemów określonych w art. 20 – „Mobilność” Społecznego Raportu Alternatywnego, podkreślając, że kwestia dostępności dworców autobusowych została uregulowana w trybie obwieszczenia Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie wykazu dworców wyznaczonych do udzielania pomocy osobom niepełnosprawnym i osobom o ograniczonej sprawności ruchowej.

Dworce figurujące w wykazie to:

1. Dworzec Autobusowy w Bydgoszczy, ul. Jagiellońska 58, 85-097 Bydgoszcz;
2. Dworzec Autobusowy w Bytomiu, Plac Wolskiego 1, 41-900 Bytom;
3. Dworzec Autobusowy w Rzeszowie, ul. Jana Kasprowicza 6, 35-010 Rzeszów;
4. Dworzec Autobusowy w Tarnowskich Górach, ul. Pokoju 1, 42-600 Tarnowskie Góry;
5. Dworzec Autobusowy Warszawa Zachodnia, Al. Jerozolimskie 144, 02-305 Warszawa.

Kończąc swoje wystąpienie przedstawiciel MIB zaprosił wszystkich obecnych na posiedzeniu do udziału w organizowanej przez MIB i Fundację Integracja konferencji pod nazwą: „Infrastruktura dostępna”. Konferencja odbędzie się 5 grudnia 2016 r. na Politechnice Warszawskiej, a jej celem jest zwrócenie uwagi na problematykę projektowania uniwersalnego. Wydarzenie nawiązuje do Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych ustanowionego przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1992 r., które obchodzę jest corocznie w dniu 3 grudnia.

- **Pani Agnieszka Czerniak, przedstawicielka Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego**, przedstawiła informacje na temat dostępności dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności budynków (w tym obiektów zabytkowych), w których prowadzona jest działalność kulturalna. Przedstawiła również rozwiązania zwiększające dostępność wydarzeń kulturalnych, materiałów audiowizualnych (TV, film) oraz druków (książki, czasopisma). Bardziej szczegółowe informacje na ten temat zostały zawarte w notatce, która stanowi załącznik nr 3 do protokołu.

W trakcie dyskusji Pani Elżbieta Matejka z Ministerstwa Edukacji Narodowej zgłosiła uwagę, że w fiszce dotyczącej strategii brakuje informacji dotyczących aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych oraz edukacji. Poinformowała, że materiał przygotowany przez MEN na potrzeby Programu „Za życiem” wpisuje się również w cele strategii i może zostać wykorzystany przy jej formułowaniu.

Pan Dyrektor Mirosław Przewoźnik podziękował wszystkim za zabranie głosu i poinformował, że następne posiedzenie Zespołu odbędzie się na początku 2017 r.

Zastępca Przewodniczącego Zespołu
Mirosław Przewoźnik
Dyrektor Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób
Niepełnosprawnych

Protokołowała:

Małgorzata Janicka, BON, MRPiPS

MINISTERSTWO RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ
BIURO PEŁNOMOCNIKA RZĄDU DO SPRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

*ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa, tel. +48 22 529 06 00, fax +48 22 529 06 02
www.mrpips.gov.pl; www.niepelnosprawni.gov.pl; E-Mail: sekretariat.bon@mrpips.gov.pl*

Posiedzenie Zespołu do spraw wykonywania postanowień
Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych
29 listopada 2016 roku
godz. 11.00 – 14.00

sala nr 107 w budynku głównym Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, ul. Nowogrodzka 1/3/5

pod przewodnictwem pana Krzysztofa Michałkiewicza,
Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych – Sekretarza Stanu w MRPiPS

Porządek posiedzenia

- 1. Otwarcie posiedzenia - przewodniczący Zespołu.**
- 2. Wystąpienia przedstawicieli:**
 - a. Ministerstwa Sprawiedliwości,
 - b. Ministerstwa Zdrowia,
 - c. Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa,
 - d. Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,

- odnoszące się do możliwości poszerzenia informacji stanowiących wkłady tych resortów do opracowywanych założeń Strategii na rzecz osób niepełnosprawnych i samej Strategii o elementy diagnozy wskazane w fiszce do Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.
- 3. Dyskusja otwarta – z udziałem przedstawicieli wszystkich resortów.**
- 4. Sprawy różne.**

Warszawa, 15-12-2016 r.

IK: 795596

Pan
Krzysztof Michałekiewicz
Sekretarz Stanu
Pełnomocnik Rządu
do spraw Osób Niepełnosprawnych
Ministerstwo Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej

W nawiązaniu do prośby o przekazanie w formie notatki informacji udzielonych przez przedstawiciela Ministerstwa Zdrowia na posiedzeniu Zespołu ds. wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w dniu 29 listopada 2016 r., uprzejmie proszę o przyjęcie poniższych informacji. Jednocześnie pragnę podkreślić, że poniższe informacje zostały zaktualizowane na dzień 15 grudnia 2016 r. co związane jest toczącymi się pracami w zakresie ustawy o zmianie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego i niektórych innych ustaw.

Analiza możliwości nowelizacji przepisów dotyczących umieszczania w domach pomocy społecznej bez zgody zainteresowanego, zgodnie z wyrokiem TK z 28/06/2016, sprawa Kędzior przeciw Polsce (ETPCz).

W sprawie postępów w realizacji środków generalnych w celu wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach z tzw. grupy Kędzior p. Polsce, proszę o przyjęcie poniższych informacji.

Ministerstwo Zdrowia zauważa konieczność prowadzenia zintensyfikowanych działań w zakresie prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego i niektórych innych ustaw i uznaje to działanie za jedno z priorytetowych. W dniu 29 września 2016 r. projekt został skierowany do uzgodnień i konsultacji publicznych z 30-dniowym terminem zgłaszania uwag, tj. do dnia 28 października 2016 r. Na chwilę obecną projekt ustawy został przeformułowany z uwzględnieniem części uwag zgłoszonych w ramach konsultacji społecznych, a następnie w tej formie pozytywnie zaopiniowany przez Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego w dniu 13 grudnia 2016 r. W dniu 15 grudnia 2016 r. projekt został przekazany do Stałego Komitetu Rady Ministrów, Rządowego Centrum Legislacji oraz Ministerstw celem akceptacji projektu lub zgłoszenia dodatkowych uwag do jego obecnego brzmienia w terminie do dnia 16 grudnia 2016 r.

Projektowana zmiana ustawy o ochronie zdrowia psychicznego zwanej dalej „ustawą”, przewiduje uwzględnienie wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 16 października 2012 r. w sprawie Kędzior przeciwko Polsce (skarga nr 45026/07) oraz wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 25 listopada 2014 r. w sprawie K. C. przeciwko Polsce (skarga nr 31199/12).

W związku z wyrokami Europejskiego Trybunału Praw Człowieka niniejszy projekt ustawy zakłada zmianę przede wszystkim przepisów ustawy w rozdziale 4 „Przyjęcie do domu pomocy społecznej”. Proponowane zmiany zakładają wprowadzenie w art. 38 nowych regulacji. Zgodnie z tymi regulacjami, między innymi, przyjęcie do domu pomocy społecznej osoby bez jej zgody, a za zgodą jej przedstawiciela ustawowego wymaga orzeczenia sądu opiekuńczego o skierowaniu do domu pomocy społecznej. Ponadto dodano obowiązek okresowego badania stanu zdrowia psychicznego takiej osoby w zakresie uzasadniającym jej pobyt domu pomocy społecznej. Powyższe badania przeprowadza się co najmniej raz na 6 miesięcy. Wydaje się, że termin ten w sposób obiektywny uwzględnia zarówno przesłanki medyczne związane z pobytem osoby skierowanej do domu pomocy społecznej (możliwość oceny stanu zdrowia po upływie określonego terminu), jak i sytuację tej osoby.

Przyjęte w projekcie rozwiązania oznaczają wprowadzenie konieczności sądowej kontroli tego rodzaju skierowań. W świetle proponowanej regulacji nie będzie możliwe skierowanie do domu opieki społecznej osoby bez jej zgody albo stosownego orzeczenia sądu. Konsekwencją tej zasadniczej w stosunku do dotychczasowego stanu prawnego zmiany będą dalsze propozycje nowelizacji innych przepisów ustawy. Zgodnie z art. 41 ust. 1 osoba przyjęta do domu pomocy społecznej (w tym osoba ubezwłasnowolniona), jej przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo oraz osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę – mogą występować do sądu opiekuńczego o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej. Przepis ten wyraźnie wskazuje na zasadę, zgodnie z którą osoby w nim wymienione (a więc także osoba przyjęta do domu pomocy społecznej) będą uprawnione do występowania do sądu opiekuńczego o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej. Dalszym systemowym uzupełnieniem dokonywanych zmian jest modyfikacja art. 45 ust. 1, zgodnie z którym w sprawach określonych w art. 25, 29, 36 ust. 3, art. 38 ust. 2 i art. 39 sąd opiekuńczy orzeka niezwłocznie po przeprowadzeniu rozprawy; rozprawa powinna się odbyć nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku lub otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w art. 23 ust. 4.

Kolejna zmiana dotyczy art. 46 ust. 3. Stanowi on, że przepisy art. 46 ust. 1, 1(1) i 2 stosuje się odpowiednio do postępowania o przyjęciu do domu pomocy społecznej albo wypisaniu z domu pomocy społecznej. Do czasu przyjęcia osoby, o której mowa w art. 38 ust. 2 i art. 39, do domu pomocy społecznej organ do spraw pomocy społecznej powinien zapewnić jej niezbędną pomoc. Powyższa propozycja jest związana z dodaniem (analogicznie jak w przypadku art. 45) odesłania do dodawanego art. 38 ust. 2.

Z powyższymi propozycjami nowych rozwiązań związanych z zapewnieniem odpowiedniej ochrony prawnej osób kierowanych bez ich zgody do domu opieki społecznej wiąże się zmiana art. 48 nowelizowanej ustawy (rozdział 5 postępowanie przed sądem opiekuńczym). Zmianie ulega także dotychczasowa treść art. 48, która po nowelizacji zostanie oznaczona ust. 1. Zgodnie z nią sąd ustanawia (dotychczas może ustanowić) dla osoby, której postępowanie dotyczy bezpośrednio, adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez jej wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny. Ponadto w art. 48 zostanie dodany nowy ust. 2, zgodnie z którym sąd ustanawia adwokata lub radcę prawnego z urzędu, jeżeli postępowanie dotyczy bezpośrednio osoby przyjmowanej do szpitala psychiatrycznego albo do domu pomocy społecznej albo przebywającej w danym podmiocie, bez jej zgody.

Przedstawiona propozycja nowelizacji art. 48 ma na celu zapewnienie dodatkowej i pełnej ochrony prawnej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Jednocześnie uprzejmie informuje, że zgodnie z pytaniami zadanymi na posiedzeniu Zespołu, kwestie centrów zdrowia psychicznego zostały już uregulowane w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2016 r., poz. 546 z późn. zm.) w drodze nowelizacji jej przepisów w ramach ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. poz. 1916).

Przegląd przepisów dotyczących wyrażania zgody na świadczenia medyczne, przyjmowania do szpitala psychiatrycznego, pod kątem możliwości zwiększenia udziału w podejmowaniu decyzji osoby zainteresowanej.

Kwestia przyjęć do szpitala psychiatrycznego zostanie dodatkowo uregulowana we wskazanej powyżej nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Jednocześnie pragnę poinformować, że na chwilę obecną nie są procedowane prace nad zmianą przepisów dotyczących zgody na udzielanie świadczeń zdrowotnych. Obecnie obowiązujące regulacje zawarte w ustawie z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2016 r., poz. 186, z późn. zm.) regulują w sposób kompleksowy, choć nie wyłączny, kwestie zgody na udzielanie świadczeń zdrowotnych. Jednocześnie pragnę podkreślić, że nie jest wykluczone procedowanie nowelizacji przedmiotowych przepisów w razie zaistnienia informacji wskazujących na konieczność ich doprecyzowania mając na względzie jak najlepszy interes pacjenta.

Analiza dostępności dla osób niepełnosprawnych informacji o profilaktyce zdrowotnej, zdrowiu prokreacyjnym, życiu seksualnym.

Uprzejmie informuję, że Ministerstwo Zdrowia jest w trakcie przygotowywania informacji dla pacjentów, którzy będą objęci programem polityki zdrowotnej pn. „Program kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego”. W ramach opracowywania informacji zostanie wzięta pod uwagę kwestia jej dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Celem głównym „Programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce”, realizowanego w okresie od 1 września 2016 r. do 31 grudnia 2020 r. jest zwiększenie dostępności do wysokiej jakości świadczeń z zakresu diagnostyki i leczenia niepłodności.

Program jest skierowany głównie do osób borykających się z problemem niepłodności, które pozostają w związkach małżeńskich lub partnerskich i wcześniej nie byli diagnozowani pod kątem niepłodności. Ponadto program w zakresie szkoleń będzie skierowany do personelu medycznego.

Działania w ramach programu kierowane będą do ogółu populacji spełniającej kryteria kwalifikacyjne do programu, w tym także do osób niepełnosprawnych.

W ramach programu planuje się:

- utworzyć sieć co najmniej 16 referencyjnych ośrodków leczenia niepłodności oraz Bank Tkanek Germinalnych;
- przeprowadzić szkolenia dla personelu medycznego z zakresu procedur diagnozowania i leczenia niepłodności;
- prowadzić kompleksową diagnostykę niepłodności, objąć uczestników opieką psychologiczną i kierować pacjentów do dalszego leczenia w ramach systemu.

Jednocześnie należy podkreślić, że działania z zakresu zdrowia prokreacyjnego, także obejmujące swoim zakresem osoby niepełnosprawne, będą realizowane w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020 w ramach zadań służących realizacji celu operacyjnego nr 6 pn. „Poprawa zdrowia prokreacyjnego”.

Zgodnie z założeniami celu operacyjnego zdrowie prokreacyjne stanowi ważny element definicji zdrowia, jako całości dobrostanu fizycznego, psychicznego oraz społecznego a nie tylko braku choroby czy zaburzeń w obszarze wszystkich zagadnień związanych z układem rozrodczym i prokreacją u obu płci we wszystkich fazach życia. Obejmuje ono zagadnienia pokwitania i przekwitania, płodności i niepłodności, planowania rodziny, zdrowia podczas ciąży, porodu i porożu, nowotworów narządów płciowych i piersi. Troska o zdrowie prokreacyjne warunkuje stan zdrowia Polaków, dobre zdrowie następnych pokoleń, wspomaga działania mające na celu poprawę wskaźników demograficznych.

W ramach przedmiotowego celu operacyjnego będą prowadzone, między innymi, następujące zadania:

1. Projektowanie i wdrażanie działań o charakterze regulacyjnym sprzyjających poprawie zdrowia prokreacyjnego, w tym uwzględnianie zagadnień dotyczących czynników wpływających na zdrowie prokreacyjne w programach kształcenia na kierunkach medycznych, biologicznych, psychologicznych i pedagogicznych oraz w programach doskonalenia zawodowego lekarzy, pielęgniarek i położnych.
2. Prowadzenie edukacji zdrowotnej i działalności informacyjnej i profilaktycznej dotyczącej czynników endo- i egzogennych mających wpływ na zdrowie prokreacyjne kobiet i mężczyzn, przeciwdziałanie skutkom seksualizacji dzieci i młodzieży, zachowań ryzykownych, uzależnień behawioralnych, uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz kształtowanie postaw sprzyjających zachowaniom prozdrowotnym, w tym:
 - 1) organizacja kampanii społecznej, sprzyjającej płodności kobiet i mężczyzn, wykorzystującej nowoczesne narzędzia komunikacji społecznej;
 - 2) opracowanie i upowszechnienie materiałów edukacyjnych dotyczących różnych aspektów zdrowia prokreacyjnego;
 - 3) organizacja konferencji i spotkań edukacyjnych popularyzujących wiedzę na temat zdrowia prokreacyjnego;
 - 4) uruchomienie i prowadzenie portalu informacyjnego z bazą wiedzy dotyczącą zdrowia prokreacyjnego.
3. Opracowanie wytycznych wynikających z doświadczeń z realizacji celu nr.6 NPZ 2016-20 dla NPZ na kolejne lata z podkreśleniem kontynuacji tych działań, które wyraźnie sprzyjają poprawie stanu zdrowia prokreacyjnego oraz diety, a także świadomości społecznej dotyczącej o troski o zdrowie prokreacyjne.

Analiza faktycznej dostępności rehabilitacji leczniczej uwzględniającej m.in. okres oczekiwania na świadczenia – stan faktyczny i możliwości zmian.

Ministerstwo Zdrowia stale monitoruje poziom dostępności świadczeń gwarantowanych (w tym świadczeń z zakresu rehabilitacji leczniczej) dla wszystkich osób uprawnionych. Niemniej jednak należy wskazać, iż świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych są dedykowane wszystkim pacjentom lub wyodrębnionym ich grupom (ze względu na płeć, wiek lub jednostki chorobowe).

Kwestia czasu oczekiwania na świadczenia związana jest jednak częściej z barierami finansowymi, jednak co należy podkreślić stworzenie systemu ochrony zdrowia całkowicie odpowiadającego potrzebom zdrowotnym społeczeństwa jest praktycznie niemożliwe.

Z uwagi na powyższe dalsze zmiany odnośnie dostępności świadczeń zdrowotnych dla grupy pacjentów będących osobami niepełnosprawnymi muszą być rozpatrywane w kontekście zmian systemowych, mających na celu ograniczenie kolejek osób oczekujących do wszystkich świadczeń zdrowotnych.

Jednocześnie pragnę podkreślić, że działania związane z dostosowaniem systemu zdrowotnego do potrzeb osób niepełnosprawnych zawarte są także w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020.

W ramach zadań służących realizacji celu operacyjnego nr 5 pn. „Promocja zdrowego i aktywnego starzenia się” zawarto między innymi zadanie także skierowane do niepełnosprawnych osób powyżej 60 roku życia polegające na przygotowaniu systemu opieki zdrowotnej do udzielania świadczeń zdrowotnych z uwzględnieniem charakterystycznej w tej grupie wiekowej wielochorobowości i niepełnosprawności, w tym opracowanie i wdrożenie zasad koordynacji opieki nad osobami starszymi we współpracy z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej.

Ponadto wszystkie cele Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020 realizowane będą z uwzględnieniem konieczności zapewnienia dostępności, zgodnie z koncepcją projektowania uniwersalnego, określoną w art. 2 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169), oraz potrzebami osób z różnymi niepełnosprawnościami.

Jarosław Pinkas
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Zdrowia

**Notatka przedstawiciela Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z posiedzenia Zespołu ds.
wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych
29 listopada 2016 roku**

1. Przypomnienie propozycji celów operacyjnych do Strategii na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2017 – 2030, zgłoszonych przez MKiDN we wrześniu 2016 roku:

- a. Dostęp do budynków (w tym obiektów zabytkowych), w których prowadzona jest działalność kulturalna;
- b. Dostęp do treści kulturowych (m.in. ułatwienia umożliwiające osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności udział w wydarzeniach kulturalnych oraz dostęp do zasobów instytucji kultury, takich jak muzea, biblioteki czy galerie, a także dostęp do materiałów audiowizualnych (TV, film) oraz druków (książki, czasopisma), dalsza digitalizacja zbiorów, uniwersalne projektowanie);
- c. Rozwój arteterapii.

2. Odniesienie do diagnozy zawartej w karcie projektu oraz do uwag ze Sprawozdania Rzecznika Praw Obywatelskich oraz ze Społecznego Raportu Alternatywnego z realizacji przez Polskę postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych:

- a. Rewizja zasad emisji programów telewizyjnych z udogodnieniami (diagnoza, właściwość MKiDN i KRRiT), precyzyjne uregulowanie obowiązków nadawców programów telewizyjnych tak, aby osoby ze wszystkimi rodzajami niepełnosprawności miały dostęp do tych programów na zasadzie równości z innymi osobami (raport RPO):

Pismo Departamentu Własności Intelektualnej i Mediów MKiDN z dnia 28 listopada 2016 roku: DWIM dostrzega potrzebę zwiększenia liczby rozpowszechnianych w programach telewizyjnych audycji, które posiadałyby udogodnienia dla osób niepełnosprawnych. W związku z tym w latach 2014 – 2015 prowadzone były prace nad projektem nowelizacji ustawy *o radiofonii i telewizji*. W przygotowanym przez MKiDN projekcie ustawy *o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji* znalazł się punkt, dotyczący zwiększenia obowiązkowej procentowej kwoty udziału audycji z udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych do 50%. Dochodzenie do tej kwoty – od obecnie istniejących 10% – miało być rozłożone na trzy lata. Była to propozycja wychodząca naprzeciw oczekiwaniom i postulatом środowiska osób niepełnosprawnych, a jednocześnie nie nakładała na nadawców nadmiernych obciążeń, które wiązałyby się z koniecznością poniesienia przez nich znaczących kosztów. Projekt został poddany szerokim konsultacjom społecznym, w ramach których został uzgodniony także z organizacjami reprezentującymi osoby niepełnosprawne. Projekt ten po przeprowadzonych konsultacjach społecznych i międzyresortowych został skierowany do rozpatrzenia przez Stały Komitet Rady Ministrów. Jednakże z uwagi na zakończenie kadencji Sejmu RP, prace z nim związane zostały przerwane.

Propozycje regulacji dotyczących zwiększenia obowiązkowej procentowej kwoty udziału audycji z udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych znajdują się jednak w grupie zagadnień, które będą przedmiotem kolejnej nowelizacji ustawy *o radiofonii i telewizji*.

Jest jednak prawdopodobne, że Senat RP wystąpi ze swoją inicjatywą legislacyjną zwiększającą liczbę udogodnień dla niepełnosprawnych w programach telewizyjnych. Kwestia niedostatecznej liczby udogodnień dla osób niepełnosprawnych była przedmiotem dyskusji Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP w dniu 24 listopada 2016 br. Komisja rozpatrując petycję

w przedmiotowej sprawie podjęła decyzję o rozpoczęciu prac nad projektem nowelizacji ustawy o radiofonii i telewizji w kształcie zbliżonym do projektu opracowanego w MKiDN.

- b. Ukształtowanie przepisów chroniących prawa autorskie tak, aby nie stanowiły one faktycznej przeszkody w dostosowaniu utworów do potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku lub słuchu (raport RPO):

Przykłady działań MKiDN w tym zakresie: MKiDN od 2012 roku prowadzi działania mające na celu ułatwianie dostępu do książek i innych materiałów drukowanych osobom niepełnosprawnym, a w szczególności osobom niewidomym i słabowidzącym. Działania te związane są między innymi z przygotowaniem do implementacji negocjowanego w imieniu Polski przez resort kultury Traktatu z Marrakeszu w sprawie ułatwienia dostępu do utworów opublikowanych osobom niewidomym i niedowidzącym oraz osobom z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi im zapoznanie się z drukiem, który Polska podpisała w czerwcu 2014 roku.

Polskie prawo autorskie przewiduje ułatwiony dostęp do twórczości niepełnosprawnym, niemniej jednak zgodnie z danymi przedstawionymi przez Polski Związek Niewidomych, jedynie nie więcej niż 5% publikacji drukowanych jest dostępnych w formatach, z którymi osoby te mogą się zapoznawać. W szczególności jest to dotkliwie w odniesieniu do materiałów edukacyjnych oraz nowości wydawniczych. Brak dostępu osób niepełnosprawnych do tych wydawnictw wyklucza je z życia kulturalnego oraz tworzy poważne bariery w procesie ich edukacji.

Uznano za konieczną interwencję Ministra KiDN prowadzącą do ustalenia zasad wytwarzania i dystrybucji formatów utworów drukowanych, które byłyby bezpieczne dla wydawców, a jednocześnie zapewniały pełniejszy dostęp do kultury osobom niepełnosprawnym. W tym celu Zarządzeniem z dnia 13 grudnia 2012 roku Minister KiDN powołał Zespół ds. ustalenia zasad udostępniania materiałów drukowanych osobom niewidomym i niedowidzącym. MKiDN w ramach prac zespołu podjęło się mediacji pomiędzy środowiskami osób z niepełnosprawnością wzroku a wydawcami książek i prasy.

1 lipca 2016 roku podpisana została umowa pomiędzy Instytutem Książki a Wydawnictwem Naukowym PWN, dotycząca budowy i wdrożenia platformy udostępniającej książki osobom niewidomym i słabowidzącym oraz niepełnosprawnym ruchowo (niemogącym czytać książek drukowanych), na której znajdują się publikacje beletrystyczne, naukowe i specjalistyczne w formacie książek elektronicznych oraz audiobooków mp3. Zgodnie z założeniami w ramach projektu zostanie udostępnionych minimum 4 100 książek.

Dzięki platformie osoby niepełnosprawne będą miały dostęp do strony internetowej zawierającej katalog publikacji umożliwiający wyszukiwanie pozycji książkowych, a następnie ich pobieranie i odtwarzanie we własnych urządzeniach (komputer, telefon, urządzenia przenośne). Dostęp do platformy będzie możliwy po zalogowaniu się do osobistego konta i wprowadzeniu kodu autoryzacyjnego PIN. Kody PIN będą dystrybuowane przez Dział Zbiorów dla Niewidomych GBPiZS wśród jej czytelników.

Parametry techniczne platformy zostały skonsultowane przez MKiDN ze Światową Organizacją Własności Intelektualnej (WIPO). Potwierdzono, że planowane do wdrożenia parametry techniczne platformy są zgodne ze stosowanymi obecnie standardami udostępniania materiałów drukowanych niewidomym (standard EPUB, oraz screen reader NVDA).

Rozwiązane umożliwia dotarcie do szerokiej grupy osób niewidomych i słabowidzących – czytelników największej biblioteki dla niewidomych i słabowidzących w Polsce. Obecnie z serwisów wypożyczeń online korzysta około 2,5 tys. czytelników. Książki będą dostępne dla osób niepełnosprawnych nieodpłatnie.

Przyjęcie pod auspicjami WIPO projektu Traktatu z Marrakeszu spowodowało uruchomienie projektów służących ułatwieniu faktycznej wymiany formatów książek dostępnych dla osób niewidomych i słabowidzących w ramach WIPO. Zostały one zgrupowane w ramach inicjatywy funkcjonującej pod nazwą Accessible Books Consortium. Jednym z projektów jest serwis TIGAR (Trusted Intermediaries Global Accessible Resources). Jego założeniem jest ułatwienie wymiany formatów książek dostępnych dla osób niewidomych i słabowidzących pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w poszczególnych krajach. Obecnie w ramach projektu dostępne są książki w 55 językach. W wymianie uczestniczy 14 instytucji z 12 krajów takich jak: Australia, Brazylia, Kanada, Dania, Francja, Holandia, Nowa Zelandia, Norwegia, RPA, Szwecja, Szwajcaria i USA.

W 2015 roku w ramach współpracy bilateralnej z WIPO Ministerstwo KiDN zaproponowało włączenie Działu Zbiorów dla Niewidomych Głównej Biblioteki Pracy i Zabezpieczenia Społecznego do projektu TIGAR. Po akceptacji aplikacji przez Radę TIGAR, Ministerstwo przedstawiło informacje dotyczące obowiązywania w Polsce dozwolonego użytku na rzecz osób niepełnosprawnych. W toku prac przygotowawczych zweryfikowano procedury bezpieczeństwa stosowane przez polską bibliotekę, jak również uzyskano deklarację stowarzyszenia Copyright Polska co do możliwości wystawienia licencji blankietowej związanej z udostępnianiem przez bibliotekę książek za granicę w ramach TIGAR.

W wyniku działań prowadzonych przez MKiDN 27 kwietnia 2016 roku WIPO podpisało umowę o przystąpieniu GBPiZS do TIGAR. Po zakończeniu wewnętrznych procedur biblioteka podpisała umowę 8 lipca br. Projekt TIGAR jest szansą na uzyskanie przez polskich obywateli z niepełnosprawnością wzroku dostępu do ogromnej ilości publikacji znajdujących się w zbiorach bibliotek dla niewidomych na całym świecie. Jednocześnie GBPiZS dzięki TIGAR będzie mogła udostępniać swoje zbiory czytelnikom za granicą.

c. Brak zmian wymuszających zmiany w instytucjach kultury, wiodąca rola organizacji pozarządowych (Społeczny Raport Alternatywny):

Kwestia ta poruszana jest w zaproponowanych przez MKiDN celach operacyjnych do Strategii (punkt b). Instytucje kultury, zarówno państwowe, jak i samorządowe podejmują wiele inicjatyw, ale w ocenie MKiDN działania te nie są wystarczające i wymagają dalszych zmian systemowych.

d. Brak projektów systemowo wpierających Kulturę Głuchych:

Działania na rzecz Kultury Głuchych (poza poruszonymi wcześniej) nie są podejmowane przez MKiDN. Kwestia ta wymaga dodatkowej analizy i dyskusji.

3. Odniesienie do postulatów strony społecznej, zgłoszonych podczas spotkania Zespołu w dniu 29 września:

a. Brak audiodeskrypcji w materiałach filmowych – potrzeba zobowiązania twórców, otrzymujących dofinansowanie z PISF, do wyposażania filmów w audiodeskrypcję, napisy dla osób niesłyszących czy tłumaczenia na język migowy:

Pismo PISF z dnia 23 listopada 2016 roku: (...) Zgodnie z obowiązującymi Programami Operacyjnymi PISF 2016 oraz projektem Programów Operacyjnych na rok 2017 producent filmu fabularnego, dokumentalnego i pełnometrażowego filmu animowanego, dofinansowanego ze środków Instytutu, musi wyprodukować ścieżkę z audiodeskrypcją i napisy dla osób niesłyszących. Audiodeskrypcja i napisy muszą być dołączone do kopii wzorcowej filmu, będącej podstawą do produkcji kopii dystrybucyjnych.

Dodatkowo, w ramach Programu Operacyjnego Badania i Rozwój, PISF może wspierać publikacje opracowań naukowych, książek dla niewidomych i słabowidzących z dziedziny kinematografii. Z kolei

w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Kin, Instytut może współfinansować zakup i modernizację trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności filmowej, w tym sprzętu umożliwiającego odbiór filmu przez osoby niepełnosprawne.

- b. Brak stosowania wymogów dostępności przy dofinansowywaniu konkursów na realizację projektów kulturalnych – postulat wprowadzenia w krajowych programach dotacyjnych mechanizmu w zakresie realizacji zasad równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy europejskich na lata 2014 – 2020.

Pismo Departamentu Mecenatu Państwa MKiDN z dnia 25 listopada 2016 roku: W ramach Programów Ministra KiDN dofinansowywane są projekty skierowane do odbiorców, jak również realizowane przez podmioty, bez rozróżniania na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, pochodzenie etniczne, wyznawaną religię, światopogląd lub orientację seksualną. W przypadku Programów MKiDN nie istnieje również żaden program bezpośrednio skierowany lub przeznaczony dla osób niepełnosprawnych lub mający na celu wyłącznie realizację zasady równości szans i niedyskryminacji.

W ramach poszczególnych Programów MKiDN na 2017 rok, funkcjonują zapisy regulaminowe dotyczące niedyskryminacji lub dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Przykładowo w ramach Programu „Sztuki wizualne”, zapisy regulaminowe przewidują, że „Założenia merytoryczne zadań powinny propagować postawy oparte na braku dyskryminacji na jakimkolwiek tle, szacunku i tolerancji do uczuć religijnych, politycznych i obyczajowych. Zadania nie powinny zarazem ograniczać swobody działań artystycznych – również krytycznych i eksperymentalnych, skierowanych do odbiorców o różnym światopoglądzie”. Również w ramach tego programu jedno z kryteriów oceny strategicznej wniosków przewiduje dodatkowe punkty za propagowanie postawy opartej na świadomości własnej tożsamości kulturowej i/lub szacunku i tolerancji dla innych nacji oraz odmiennych poglądów religijnych, politycznych i obyczajowych. Także w przypadku programów infrastrukturalnych np. programu „Infrastruktura kultury” jednym z kryteriów oceny merytorycznej jest dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Biorąc jednakże pod uwagę duże zróżnicowanie Programów MKiDN, jak również inne zasady dotyczące trybu rozpatrywania wniosków niż te funkcjonujące w przypadku funduszy unijnych, trudna wydaje się bezpośrednia implementacja zasad zawartych w Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020. Istnieje jednakże możliwość wprowadzenia pewnych rozwiązań w ramach Programów MKiDN zawartych w Wytycznych, np. w zakresie wymogów dotyczących wnioskodawców, jak i samej oceny wniosków i wyboru projektów.

W bieżącym roku nie ma możliwości wprowadzania zmian w już ogłoszonych Programach MKiDN na 2017 rok, jednakże rozważymy możliwość wprowadzenia pewnych rozwiązań w Programach ogłaszanych w przyszłości. Przykładowo istnieje możliwość wprowadzenia zapisów dotyczących wymogu stosowania Web Content Accessibility Guidelines na poziomie AA, jak również wprowadzenia wymogu zgodności projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania, w przypadku zadań realizowanych w ramach planowanego Programu „Kultura cyfrowa” w 2017 roku.